

**Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep**

0030 OSLO

Sendes: postmottak@jd.dep.no
Kopi til nin.nordby@jd.dep.no
kurt-arne.sandvik@sd.dep.no

Oslo, 23.1.2015

Hørings svar – forslag til endringer i politiloven og lov om elektronisk kommunikasjon – adgang til å benytte mobilregulerte soner mv. som politioperativt tiltak

TeliaSonera Norge (TeliaSonera) viser til Justis- og beredskapsdepartementet og Samferdselsdepartementets forslag til endringer i politiloven og lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) fra 4. desember 2014, som åpner for at politiet i sin operative virksomhet skal kunne etablere mobilregulerte soner og foreta andre inngrep i frekvenser tildelt andre som operative tiltak i visse situasjoner som i dag ikke er lovregulert.

Det foreslås en ny bestemmelse i politiloven § 7 b som gir politiet hjemmel til å etablere mobilregulerte soner og gi politiet hjemmel til å benytte jamming på andre frekvenser enn frekvenser som brukes til offentlig mobilkommunikasjon, dersom dette er nødvendig for å beskytte liv og helse eller tungtveiende samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Innledning

TeliaSonera har forståelse for at bekjempelse av alvorlig kriminalitet vil kunne kreve tiltak som vil krenke normale, kommersielle rutiner og rettigheter i det sivile liv. Vi har stor forståelse for at politimyndighetene også i større grad ønsker proaktivt å avverge kriminelle handlinger, men vi er imidlertid bekymret for de konsekvenser departementenes forslag innebærer.

Politiets behov for å nytte frekvenser tildelt andre bør imidlertid også veies opp mot de konsekvenser som dette forslaget kan føre med seg for sluttbrukere i form av manglende kvalitet og pålitelighet i nettet, tilbydernes reduserte tjenestetilbud og ressurser brukt på feilsøking til ingen nytte, samt omdømme for hele bransjen.

TeliaSoneras hovedpunkter til endringer i politiloven og ekomloven.

Kort oppsummert er dette TeliaSoneras kommentarer til forslaget om endring i politiloven og ekomloven:

- **Departementene bør straks ta de nødvendige initiativ til en konsekvensutredning som bør omfatte både det tekniske, økonomiske og omdømmemessige, samt konsekvenser for ulike brukere.**
- **Ekomtilbyderne skal alltid varsles når politiet tar i bruk frekvenser som er tildelt andre.**

Avhengig av våre kunders tillit

Konsekvenser for våre kunder dersom tiltak settes i gang uten at vi varsles

TeliaSonera er avhengige av kundenes tillit, og vi ønsker å skape trygghet for sikker bruk, ivareta kundenes personvern og tilby god kvalitet i nettet vårt. Dette er vi også pålagt i ekomloven/forskrifter, og tilsynsmyndigheten Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) har betydelige og utstrakte hjemler for å sanksjonere dersom vi ikke tilfredsstiller kravet til forsvarlig sikkerhet.

TeliaSonera benytter avansert utstyr som skal kunne fange opp selv mindre feil i nettet vårt, nettopp for å kunne tilfredsstille myndighetenes krav, men ikke minst for raskt å kunne oppdage feil og brudd slik at våre kunder skal oppleve minst mulig forstyrrelser i den daglige bruken.

Utstyr for etablering av mobilregulerte soner, med IMSI catcher/falske basestasjoner, fungerer bare i 2G nettet og vil kreve jamming av 3G- og 4G nettet for å tvinge telefonene til 2G nettet for å være virksomt.

I forbindelse med opplysningene rundt mulig ulovlig bruk av slikt utstyr i Norge er det iverksatt et omfattende arbeid blant de norske operatørene, koordinert med Nkom og Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM), for nettopp å kunne detektere og hindre bruk av slike løsninger.

En del av dette innebærer også at kunder med 3G kapable terminaler anbefales å låse disse til 3G nettet, og ikke tillate bruk av 2G, for å unngå avlytting. Ved etablering av mobilregulerte soner og jamming vil kundene da i praksis være helt uten mobiltjeneste, og kan ikke foreta nødanrop eller annen mobilkommunikasjon. Dette vil også ramme brann-

og innbruddsalarmsystemer, betalingsterminaler, voldsalarmer etc. innenfor det regulerte området.

Kunder som er innenfor virkeområdet til mobilregulert sone, og ikke har låst sin terminal til 3G, vil kunne få sine samtaler brutt, være utilgjengelig for å foreta og motta anrop, samt få en vesentlig lavere tjenestekvalitet (bortfall av pakke-datatjeneste og ingen tilgang til 3G- og 4G nettet).

For kunden vil dette oppleves som at TeliaSonera ikke har dekning / problemer i nettet og følgelig føre til kundeklager, omdømmetap og mulig tap av kunder.

Ved manglende varsling om at mobilregulert sone har vært virksom i området, vil det også medføre påfølgende analyse og forsøk på feilretting fra TeliaSonera sin side, noe som da er både kostbart og høyst unødvendig.

Konsekvenser for TeliaSonera som ekomtilbyder – konsekvenser for kommunikasjonen i nettene.

For TeliaSonera som ekomtilbyder vil all bruk av mobilregulerte soner bety en forringelse av de tjenester som tilbys. Det vil hindre normal bruk av mobilnettet og tjenester i de områder som utsettes for regulering. Dette kan få til dels store konsekvenser for brukerne. Dette innbefatter bortfall av all mobilkommunikasjon, inkludert muligheten til å ringe nødnummer.

For TeliaSonera er dette alvorlig ettersom det investeres betydelige summer i å gjøre nettverket så robust som mulig. Det er også i andre sammenhenger vektlagt fra myndighetenes side at mobilkommunikasjon er en samfunnskritisk funksjon, og det blir derfor vanskelig å se at det med overlegg å sette mobilnettet ut av funksjon skal gjøres uten å varsle Nkom og operatør om dette. Bruken av mobilregulerte soner bør også av den grunn benyttes kun når det er helt påkrevet.

Ved å ta i bruk av mobilregulert sone mener TeliaSonera dette vil kunne utgjøre en alvorlig degradering av mobilnettet og de tjenester som tilbys, spesielt når dette gjøres med kombinasjon av jamming og falske basestasjoner.

Dette vil påvirke TeliaSonera som mobiloperatør ved at vi ikke vil kunne overholde våre forpliktelser overfor bedrifter så vel som privatpersoner, med hensyn til oppetid, tilgjengelighet og kvalitet på de tjenestene vi leverer. Det vil føre til at vi bryter våre kvalitetsgarantier med tilhørende omdømmetap og kundetap, samt at vi vil benytte unødvendige ressurser for å feilsøke områder utsatt for mobilregulerte soner.

Manglende konsekvensanalyser

I forbindelse med forrige forslag til endring av ekomloven § 6-2 vedrørende mobilregulerte (pga motstrid med straffeprosessloven og politiloven, Ot. prp. nr. 72 (2006-2007) påpekte mobiloperatørene gjentatte ganger i brev til Samferdselsdepartementet at forslaget manglet en analyse av både de tekniske konsekvenser, konsekvenser for brukerne samt økonomiske, omdømmemessige og konkurransemessige konsekvenser og at man ikke kunne vedta endringer før dette var gjennomført. Forslag til lovendringer som nå legges frem er langt mer inngripende og vidtgående enn tidligere forslag. TeliaSonera konstaterer at slike konsekvensanalyser fremdeles ikke er gjennomført. Vi mener fortsatt at dette bør gjøres før lovendringer vedtas, og at departementene straks tar de

nødvendige initiativ til en slik utredning som bør omfatte både tekniske, økonomiske og omdømmemessige konsekvenser, samt konsekvenser for ulike brukere.

Forslag til ny ekomlov § 6-2a

Unnlate å varsle tilbyderne

Etter gjeldende bestemmelse i ekomloven § 6-2 a annet ledd skal politiet og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) varsle Post- og teletilsynet (nå Nkom) uten ugrunnet opphold etter at frekvenser som er tildelt andre, er tatt i bruk. Nkom skal deretter i samråd med politiet og NSM vurdere om ekomtilbyderne skal varsles.

Departementene ønsker å endre denne bestemmelsen slik at Nkom i samråd med politiet gis mulighet til å beslutte og ikke varsle tilbyderne. Departementet begrunner dette med at det kan være av avgjørende betydning at bruken av virkemidlene blir kjent for færrest mulige.

TeliaSonera mener at hovedregelen bør være at ekomtilbyderne alltid skal varsles dersom politiet tar i bruk virkemidler som påvirker nettet..

Vi ser heller ikke noen grunn til at ekomtilbyderne ikke skal kunne varsles samtidig med at Nkom varsles. Et slikt inngrep i frekvenser som er tildelt andre forutsetter en rask handling fra tilsynet og frekvensinnehavers side for å hindre bruk av ressurser for feilsøking, etc., samt begrense eventuelt skadeomfang og økonomiske tap.

TeliaSonera har en viss forståelse for at politiet ikke ønsker å spre informasjon om saker og metoder av særlig sensitiv karakter. Imidlertid har tilbyderne helt siden nettene ble åpnet for kommersiell drift hatt svært gode sikkerhetsrutiner for å håndtere relativt omfattende og meget konfidensielle forespørsler fra politiet og PST både når det gjelder utlevering av trafikkdata og kommunikasjonskontroll uten at slik informasjon på noe tidspunkt har blitt misbrukt.

TeliaSonera forstår det slik at hovedregelen fremdeles vil være at ekomtilbyderne skal varsles uten ugrunnet opphold etter at frekvenser som er tildelt andre er tatt i bruk. Dette mener vi bør fremgå tydelig av ny § 6-2a.

Departementene mener at det er viktig at politiet gis muligheten til å beslutte at varsling videre til ekomtilbyderne skal unnlates i det enkelte tilfelle, dersom politiet vurderer det slik at det er nødvendig for å kunne oppnå formålet med tiltakene etter politiloven § 7 b. Departementene mener også at det er politiet som skal fatte den endelige beslutningen om dette derom det oppstår uenighet mellom politiet og Nkom om hvorvidt varsling til ekomtilbyderne skal foretas.

Dette er heller ikke TeliaSonera enige i. Departementene unnlater også å vurdere hvilke ulemper dette vil ha for ekomtilbyderne og for samfunnskritiske kunder. Det er imidlertid tilbyderne som innehar den beste innsikten og beste kompetansen om eget nettverk og kunder og vet hvordan slike inngrep best kan håndteres for å begrense følgene. Dette forutsetter at vi får kunnskap om inngrepet.

Unnlate å varsle Nkom

Som hovedregel skal politiet og NSM varsle Nkom, uten ugrunnet opphold etter frekvenser som er tildelt andre er tatt i bruk.

Imidlertid ønsker departementet at politiet i særlige tilfeller kan beslutte å utsette eller unnlate å varsle myndigheten (Nkom) dersom dette er nødvendig «av hensyn til samarbeidende tjenester», eller det er «helt nødvendig av hensyn til gjennomføringen av tiltak som nevnt i politiloven 7 b.». Etter TeliaSoneras oppfatning bør ikke den muligheten være til stede, da vi mener at både rettighetshavere og myndigheten (Nkom) alltid bør varsles. Hvis varsling ikke skjer, kan dette føre til manglende samarbeid mellom de to og at muligheten for å begrense skadevirkningen blir mindre.

Som tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett er TeliaSonera pålagt en hel rekke omfattende forpliktelser etter lov 4.juli 2003 nr.83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) og dens forskrifter. Bestemmelser om krav til å beskytte brukernes kommunikasjon og data er vesentlige i denne lovgivingen. Dersom politiet skal kunne iverksette tiltak uten at hverken operatør eller Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom – tidligere Post- og teletilsynet) er orientert, vil vi anta at dette vil få negative konsekvenser for hele samfunnet. Ekomtilbydere har et nært samarbeid med Nkom når det oppstår forstyrrelser i nettet. Departementene bør i det minste kunne redegjøre for konsekvensene av en slik unnlatt varsling.

Krav om domstolsbehandling

Departementene foreslår at beslutningskompetansen for å iverksette tiltakene etter den nye bestemmelsen skal legges til politimester og visepolitimester, samt sjef PST og assisterende sjef PST. Det åpnes også for at dette kan delegeres.

TeliaSonera oppfatter forslaget til ny bestemmelse i politiloven § 7 b så omfattende at det vil være betryggende at disse tiltakene må underlegges domstolsbehandling. Inngrepene vil kunne ha stor negativ innvirkning på samfunnskritisk infrastruktur ved å påvirke dekningsgrad, sikkerheten og stabiliteten i nettene samt kundenes mulighet til å motta og foreta anrop i en begrenset tidsperiode, samt at det kan være et uforholdsmessig inngrep overfor de som rammes. Ved domstolsbehandling må også politiet konkretisere sine behov og om mulig også identifisere hvem de mistenker.

Og dersom politiet har slik hast at domstolsbehandling vil virke forsinkende, kan etterfølgende domstolskontroll ref. politiloven § 17 d kunne avhjelpe dette.

Departementene foreslår videre at Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll ((KK-utvalget) gis tilsynskompetanse for de tiltak som er foreslått, og at Stortingets kontrollutvalg for etterretnings- overvåking – og sikkerhetstjeneste (EOS- utvalget) gis tilsynskompetanse for PST bruk av metodene. . Det synes TeliaSonera er et godt forslag, men dette kan ikke være tilstrekkelig og kan heller ikke vurderes som erstatning for manglende domstolsbehandling. Utvalgene har ikke en løpende kontroll med politiets og PTSs etterforskning, og vurderinger skjer lenge etter at eventuelle inngrep er foretatt.

Forslag til hjemmelsgrunnlag

TeliaSonera er enig med departementene og mener det vil være en fordel at dette området blir lovregulert i stedet for at politiet fortsatt benytter seg av straffelovens nødrettsbestemmelse.

Det foreslås to alternativer i politiloven § 7b når det gjelder hvilke situasjoner som politiet kan benytte mobilregulerte soner og jamming. Etter vår oppfatning bør et slikt alvorlig inngrep kun finne sted når det er dreier seg om svært alvorlig kriminalitet. Begge alternativer – slik forslaget lyder, går etter vår mening for langt og er uklare. Med hensyn til å beskytte våre kunders konfidensialitet og som frekvensinnehaver som vil bli berørt, mener vi derfor at bestemmelsen både må konkretiseres og konsekvensutredes.

Ved eventuelle spørsmål kan undertegnede kontaktes.

Med vennlig hilsen

TeliaSonera Norge AS

Randi Punsvik